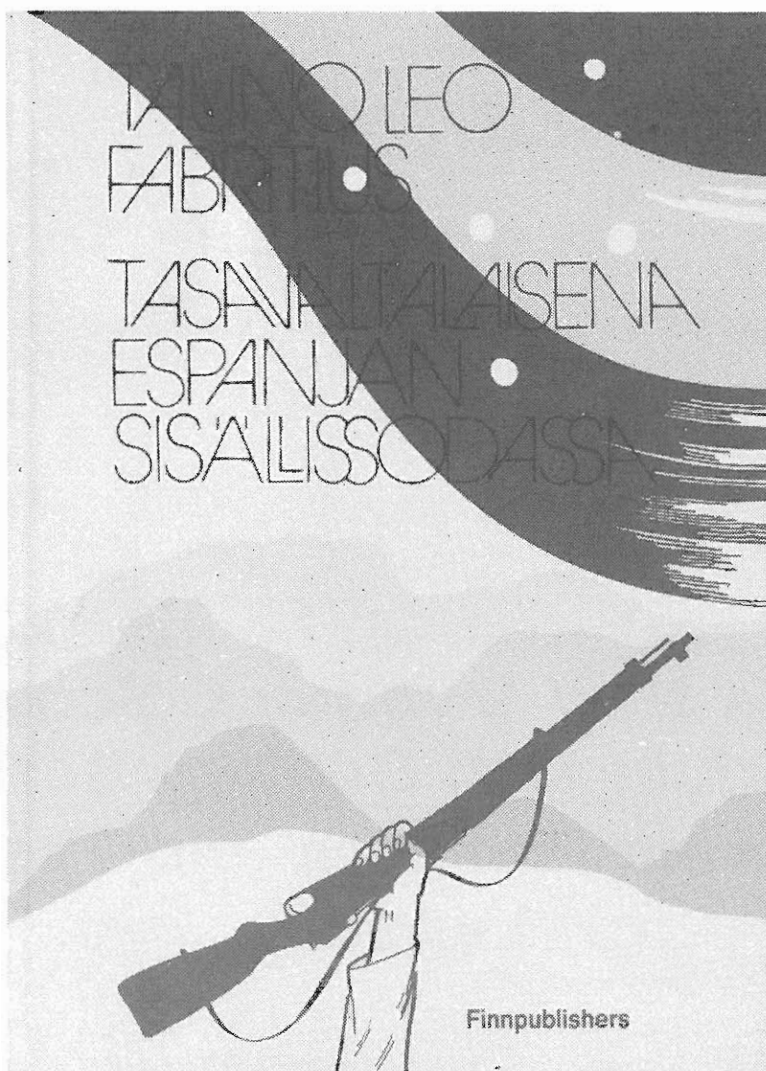

KIRJAESITTELYJÄ

Tauno Leo Fabritius, Tasavaltalaisena Espanjan sisällissodassa, Finnpublishers, Jyväskylä 1986, s. 192

Toisen maailmansodan esinäytökseksi luettavan Espanjan sisällissodan alkamisesta tuli viime vuonna kuluneeksi 50 vuotta. Heinä-

kuussa 1936 tekivät Espanjan Marokon varuskuntien upseerit vallankaappauksen, mikä aloitti lähes kolme vuotta kestäneen ja tavattoman verisen sisällissodan, johon monet Euroopan suurvallat osallistuivat enemmän tai vähemmän. Sodassa kokeiltiin uusia aseita ja sodankäyntitapoja, mutta Espanjan

sisällissota oli ennenkaikkea ideologinen sota. Vastapuolina olivat demokratia ja diktaattori, kommunismi ja anarkosyndikalismi. Molempien osapuolten avuksi riensi vapaaehtoisia ulkomailta, suomalaiset muiden mukana. Tasavaltalaisella puolella suomalaisia osallistui taisteluihin useita satoja miehiä. Monet näistä olivat merimiehiä tai Yhdysvalloista ja Kanadasta saapuneita työväenliikkeen miehiä. Suomalaisten miestappiot olivat suuret, mikä osaltaan selittää sen, ettei suomalaisten kokemuksista sodan kurimuksissa ole kirjoitettu paljonkaan omaakohtaisia muistelmia.

Yksi Espanjan sisällissotaan osallistunut suomalainen on Tauno Leo Fabritius, joka on syntynyt v. 1912 ja lähtenyt merille nuorena miehenä. Merimiesten ikivanhan tavan mukaan hän karkasi laivasta Kanadassa Montrealissa v. 1937. Oltuaan jonkin aikaa sekalaisissa töissä hän monen kanadansuomalaisen tavoin ilmoittautui vapaaehtoiseksi Espanjaan taistelemaan tasavaltalaisten puolella kapinoitsijoita vastaan. Matka kulki ensin Pariisiin ja sieltä Andorran kautta yli Pyreneitten. Pikaisen sotilaskoulutuksen jälkeen tulijat vietiin rintamalle. Espanjan sisällissotaan osallistui useita satoja amerikkansuomalaisia, jotka Yhdysvalloissa ja Kanadassa olivat osallistuneet työväenliikkeen toimintaan. Heitä kannusti sosialistinen maailmankatsomus ja kansainvälinen veljeys. Vastapuolella kenraali Francon joukoilla oli kuitenkin parempi aseistus ja Italian ja Saksan antama huomattava tuki. Sota oli pitkä ja verinen vaatien satoja tuhansia uhreja. Vasta keväällä 1939 falangistit aloittivat ratkaisevan hyökkäyksen vallaten Barcelonan. Tasavaltalaiset joutuivat yhä ahtaammalle joutuen lopulta pakenemaan turvaan Ranskan puolelle.

Leo Fabritiuksen muistelmateos sijoittuu Espanjan sisällissodan kiivaisiin taisteluvai-

heisiin päätyen tasavaltalaisten tappioon v. 1939. On suorastaan ihme, että kirjoittaja selviytyi hengissä - vaatteet usein luodinreikiä täynnä. Ainakin sodassa pienikokoisuus ja vikkelyys ovat eduksi. Leo Fabritiuksen kokemukset valottavat sisällissotaa tavallisen rivimiehen näkökulmasta. Ne paljastavat sodan todelliset kasvot: kuoleman ja kärsimykset, mutta toisaalta myös eri puolilta maailmaa - aina Australiaa myöten - saapuneiden vapaaehtoisten keskinäisen toveruuden ja uhratuvuuden tärkeäksi koetun yhteisen asian puolesta. Sodan jälkeen Fabritius palasi Suomeen, jossa tasavaltalaisella puolella taistelutta ei katsottu suopeästi.

Léo Fabritius lähti Petsamosta kesällä 1940 - palatakseen Suomeen vasta 46 vuotta myöhemmin v. 1986. Näihin vuosikymmeniin sisältyy aineksia toiseen kirjaan. Todettakoon vain seikkailut maailman merillä, sodan aikainen kolmen vuoden internointi Santo Domingossa Haitin saarella, sekä matkat pitkin ja poikin Pohjois-Amerikkaa, kunnes hän v. 1954 siirtyi Australiaan. Täällä koitti rauhallisempia vuosia kun sankarimme avioitui toisen polven australiansuomalaisen tytön kanssa. Pariskunnalla oli 16 vuotta menestyvä kauppa Sydneyssä. Muutamien eläkevuosien jälkeen vaimo kuoli ja Leo Fabritius lähti katsomaan isäinsä maata. Matkallaan hän lahjoitti Siirtolaisuusinstituutille australiansuomalaisten siirtolaisten vaihteita kuvaavan esinekokoelmansa. Tämä kokoelma on viime talven kuluessa saapunut Turkuun ja osa esineistöstä on esillä instituutin näyttelytiloissa. Leo Fabritius puolestaan suunnittelee pysyvää muuttoa Suomeen. Toivotamme sankarimatkailijan tervetulleeksi entiseen kotimaahansa eläkepäiviä viettämään.

Olavi Koivukangas